

SZÖGLIGET-SZÁDVÁR 2016. ÉVI TERVÁSATÁSÁNAK EREDMÉNYEI

2016-ban immár 9. alkalommal szervezte meg a Szádvárért Baráti Kör a hagyományos augusztusi Vármentő Hét programját. Az augusztus első hetében végzett régészeti feltáráshoz az önkéntes munkaerőt a civil szervezet, míg szakmai felügyeletet a Herman Ottó Múzeum munkatársai biztosították. Az igen rövid kutatási időszakban a déli és az északi épületszárnyakhoz kapcsolódó toldaléképületek területén, a belső vár nyugati udvarán lévő kénoszlatú pinchehelyiség keleti traktusában, az északi épületszárny délnyugati sarkának előterében, valamint a keleti várudvar délnyugati részén, 2015-ben geofizikai felméréssel vizsgált területen dolgoztunk. (1-2. kép)

A déli épületszárny melléképületének (5. helyiség) nyugati felében jelöltük ki az észak-déli irányban 350 cm, míg kelet-nyugati irányban 150 cm széles kutatási területet (38. munkaterület). A nagyköves, földes, habarcsos omladékréteg alatt hamar rábukkantunk az épület nyugati falának belső síkjára. A falazat déli 80-100 cm hosszú szakasza azonban nem volt azonosítható. A nyugati fal középső szakaszán, 100 cm hosszan egy fehérre vakolt falfelület jelentkezett, melynek felső széle enyhén kelet felé hajlott, azaz feltételezhetően egy (donga)boltozat indítását képezhette. A boltozat alatti falszakaszt, annak védelme érdekében, csak 30-40 cm-ig bontottuk ki. Az épület északnyugati belső sarkának kutatására egy nagyobb kiterjedésű blokkot jelöltünk ki. A déli faltól 260 cm-re került elő a helyiség északnyugati sarka. Innen kiindulva északi falának belső síkját mintegy 200 cm hosszan bontottuk ki. A helyiség nyílás-, és közlekedési rendszerét jelen kutatási időszakban még nem tudtuk tisztázni. A térbelső középvonalában 85 cm, míg nyugati felében 150 cm mélységben a nagyköves omladék alatt egy homogénebb, igen leletgazdag réteg helyezkedett el. A 16-17. századi kályhacsempét vegyesen tartalmazó rétegből minimális mennyiségű 17. századi kerámia, béklyólakat, valamint fehér, vörös és fekete festésű vakolatdarabok is előkerültek. A vakolatmaradványok vastagsága 5-7 cm, belső felületükön a tapasztást elősegítő vesszők lenyomatai is megfigyelhetők voltak.

A 2015. évi magnetométeres felmérés során a keleti várudvar délnyugati részében egy megközelítőleg négyszögletes anomália jelentkezett. A kb. 2x2 m-es belső területtel és egy több mint 1 m vastagságú kontúrral meghatározható jelenség déli részén jelöltük ki a 39. kutatóárkot. A 2 m széles és 7 m hosszú terület északi felében a felső 20-30 cm vastag humuszos gipszöngyeg eltávolítását követően egy épület mészkőből rakott, összefüggő alapozásának részlete jelentkezett. Az átlag 70-80 cm szélességű, egy-két kősor magasságú alapozás az építmény déli falát, épen megmaradt délkeleti és szétcsúszott délnyugati sarkát foglalta magában. A maradványok alapján az épület

kelet-nyugati belső szélessége 350 cm volt, padlóját sárgás agyaggal tapasztották. Külső oldalához vékony, vörösrre égett pusztulási réteg csatlakozott, s alatta került elő a várudvar utolsó járószintjének sárgásbarnás agyagos felülete. A feltárást az épület építési rétegeként meghatározott fehér habarcsos réteg felületén fejeztük be. Az építmény felépítményének maradványai nem kerültek elő, a kő alapok feltételezhetően egy faszerkezetet tarthattak. Az épülethez kapcsolható rétegekből 17. századi leletanyag került elő. (3-4. kép)

A belső vár közepén elhelyezkedő, feltételezett várkápolnától északra egy kétosztatú, földbe mélyített objektum keleti traktusának területén jelöltük ki a 40. munkaterületet. A Szádvári inventáriumok egyetlen kétosztatú (pince)helyiséget említettek a belső vár területén, az ún. Rostélyos pincét. A 6. helyiségnek nevezett objektumban egy közel 5 x 4 m kiterjedésű területen bontottuk ki a földbe mélyített falak belső síkját, és részlegesen azok falkoronáit. Az épület belsejét kitöltő köves, földes omladék minimális mértékű eltávolítása során 17. századi leletanyag került felszínre. A helyiség nyugati oldalán feltártuk annak eddig nem ismert zárófalát, valamint bejáratának déli kávéját is. A zárófal végében az épületbelső felé eső oldalon egy 10x10 cm-es keresztmetszetű függőleges fészkek jelentkezett, mely feltételezhetően egy fa ajtótokot tarthatott. (5. kép) A 6. helyiség falához utólagosan hozzáépített nyugati fal a bejárat irányába rézsűsen pusztult, magassága 120-70 cm között változott, vastagsága csupán csak 50-60 cm volt. Az ajtótok fészket felülről egy kő zárta le, azaz az eddig elért mélységben csak a pincébe vezető ajtó felső részét találtuk meg.

A nyugati fal külső oldalán a várudvar szintjétől mért 100-120 cm mélységben egy kemény, barna színű, faszénpettyes járószint jelentkezett. Ez a felület a bejárat szélességében megszakad, helyét az épületbelső is kitöltő habarcsos, köves omladék veszi át. Feltételezhető, hogy mivel az ajtónyílás teteje a külső járószint felett kb. 60 cm-rel található, egy pincébe vezető lejáró (földlépcső?) betöltődött gödrét találtuk meg. A bejárattól északkeletre, az omladék szintje alatt 50-60 cm-rel, kis területen nagy mennyiségű 17. századi, terülmustrával díszített zöldmázás kályhacsempe került elő. (6-7. kép) Mindez feltételezhetően egy, a bejárat közelében állt cserépkályha maradványa lehet. A pincehelyiségben elhelyezett fűtőalkalmatosság lehetővé tette a helyiségben történő hosszabb időtöltést is, s mivel a terepviszonyokból adódó kétosztatú elrendezés is valószínűsíti az inventáriumokban említett, borkimérésre szolgáló Rostélyos pincével való azonosítást, nagy valószínűséggel Szádvár borozóját sejtethetjük a 6. helyiségben.

A 41. munkaterületet az északi épületszárny délnyugati külső sarkának vizsgálatára nyitottuk. A 180 x 150 cm kiterjedésű kutatóblokkal célunk az volt, hogy a Csonka bástyától dél felé induló, 13-14. századi falazat folytatását azonosítsuk, és tisztázzuk kapcsolatát az északi épületszárnyal. A kutatóblokk területén, annak nyugati oldalában feltártuk a korai falazat keleti síkját, roncsolt tetejét és alapozási kiugrását. Ehhez a korai falhoz utólag épült hozzá az északi épületsor nyugati helyisége (7. helyiség). A mai, dél felé ereszkedő omladékhalom alatt, mintegy 100 cm-rel jelentkezett egy

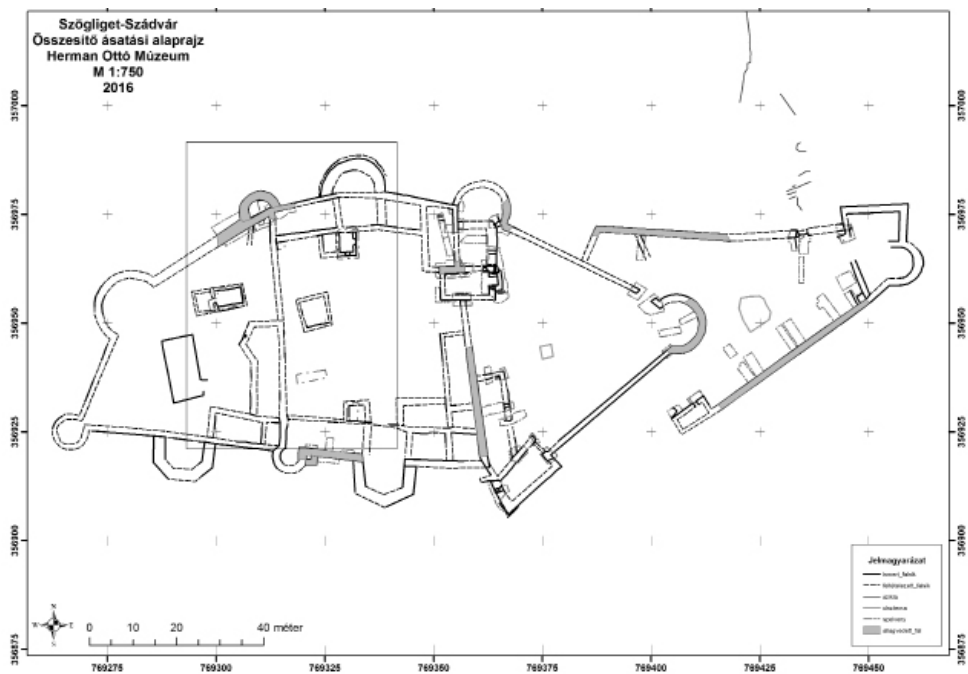
tömöttebb, barnás színű leletgazdag réteg, melyből elsősorban 17. századi kerámiaanyag, kályhacsempe és állatcsont került elő.

Az északi épületszárny toldaléképületének keleti részében jelöltük ki a 42. munkaterületet. A terepviszonyok alapján kéthelyiséges épület keleti egységének alapterülete 460 x 310 cm-nek bizonyult (8. helyiség). A falkoronák roncsolt felülete az omladékréteg alatt 10-20 cm-rel jelentkezett. Az épület belsejének déli felét a felszíntől mért átlag 80-90 cm mélységig bontottuk ki. A helyiség északi felében mélyebben (átlag 110 cm-ig) termeltük le a köves, habarcsos, földes omladékokat. A helyiséget az északi épületszárnyhoz utólagosan építették hozzá, falainak vastagsága átlagosan 70-80 cm. Kívül 125, belül 85 cm széles trapéz alaprajzú ablaka a déli falon került elő. Az ablak alját lapos kövekkel rakták ki. A helyiség kívül 165, belül 90 cm széles bejárata a keleti falon nyílt. Kő- vagy fakeret fészke a nyílás szélein nem jelentkezett. A belső tér kemény, habarcsos padlója a falkoronáktól mért 110-115 cm mélységben került elő. Ezt elsősorban a bejárat előterében és a helyiség északkeleti sarkában azonosítottuk. (8-9. kép)

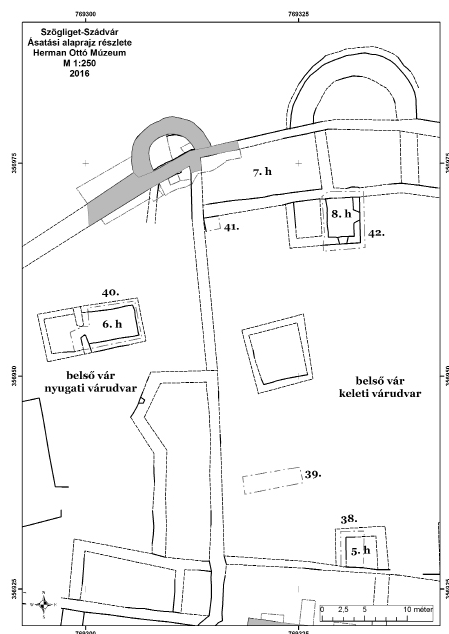
Az épület északnyugati sarkában egy 200 cm hosszú és 100 cm széles, kőből falazott padkát tártunk fel a padlószint felett 35-40 cm-es magasságban. Téglával kirakott, több helyen is égésnyomokat mutató felülete legjobban a középső és az északi részen maradt meg. Keleti szélén egy keskeny, kőből rakott falazat maradványa is megfigyelhető volt. A maradványok alapján egy, a padlószint fölé emelt főző-, sütőfelületre gondolhatunk. (10. kép) Mögötte a fal leomlott, nagymértékben pusztult állapotban került elő. Egyértelműen nem dönthető el, hogy egy korábbi, bizonyára a várudvarra vezető nyílás elfalazása miatt, vagy a feltételezett tüzelőhely kialakítása miatt gyengült-e meg itt a falazat. Ezen a szakaszon mindenesetre az északi épületszárny habarcsba rakott fala helyett sárgás agyagba rakott falazat maradványát azonosíthattuk.

A szűk kutatási időkeret miatt egyértelműen nem tudtuk tisztázni, hogy a toldaléképület két egysége egy időben épült-e. Annyi bizonyos, hogy a két helyiség között közvetlen átjárás nem volt lehetséges, erre utaló nyomokat a 8. helyiség nyugati falában nem találtunk. Az omladékból 17. századi leletanyag, valamint az északkeleti sarok közelében, a padlószint alatt egy nagyméretű ágyúgolyó töredéke került elő. A 17. századi inventáriumok alapján, melyek a kaputorony mellett konyhákat, sütőházakat és pékségeket említenek, nagy valószínűséggel Szádvár egyik konyháját vagy sütőházát azonosíthatjuk a 8. helyiséggel.

Az utóbb említett ágyúgolyót mérete alapján az 1567-es ostrom során lőhették be a várba. A 16. század utolsó harmadából származó alaprajzokon az északi épületszárny mellett csak egy kis alapterületű épületet jelöltek. Ennek bejárata viszont dél felől nyílt, ellentétben a most feltárt helyiség keletre nyíló ajtajával. Mindezek alapján a feltárt „konyha” építésének idejét a vár 1630-as évekhez köthető nagyobb léptékű átépítéséhez köthetjük, s erre utal az előkerült csekély mennyiségű leletanyag is.

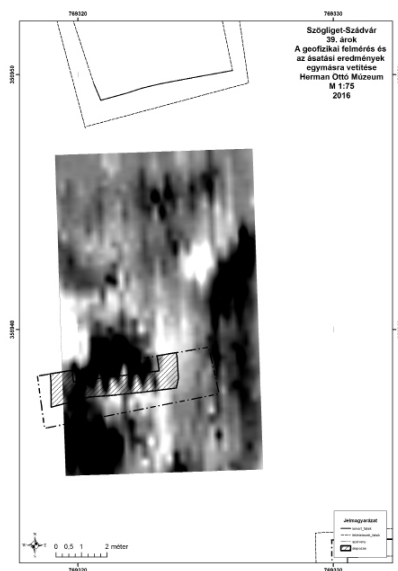
1. kép: Szögliget-Szádvár összesítő ásatási alaprajza, 2016.

2. kép: Szögliget-Szádvár ásatási alaprajzának részlete a 2016. évi ásatási helyszínnel

3. kép: A 39. árokban feltárt kőalapozás kelet felől (Fotó: Gál Viktor)

4. kép: 39. árok: A magnetométeres felmérés és az ásatási eredmények egymásra vetítése

5. kép: A 6. helyiség nyugati fala és lejárata észak felől (Fotó: Bárdos Nándor)

6. kép: A 6. helyiség északnyugati sarkában feltárt kályhacsempe együttes
(Fotó: Gál Viktor)

7. kép: A 6. helyiségből előkerült kályhacsempe együttes kiemelt darabjai
(Fotó: Gál Viktor)

8. kép: A 8. helyiség a feltárás végén, dél felől. (Fotó: Gergőczki Gergő)

9. kép: A 8. helyiség déli fele. (Fotó: Gál Viktor)

10. kép: A 8. helyiség északnyugati sarkában feltárt főző- vagy sütőfelület.
(Fotó: Bárdos Nándor)